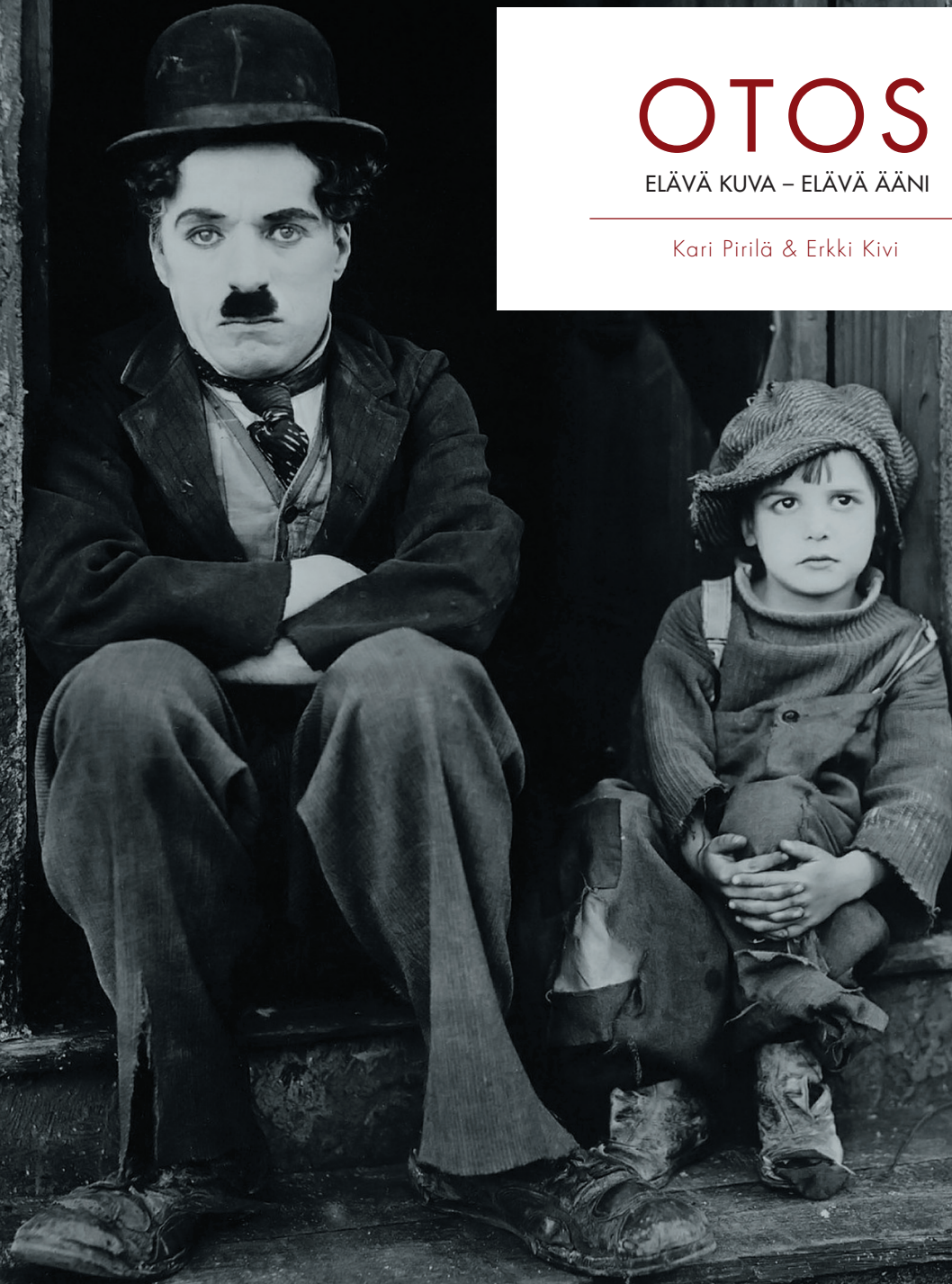

OTOS

ELÄVÄ KUVA – ELÄVÄ ÄÄNI

Kari Pirilä & Erkki Kivi

OTOS

ELÄVÄ KUVA – ELÄVÄ ÄÄNI

Kari Pirilä & Erkki Kivi

© 2017 Kivi, Erkki / Pirilä, Kari

Alfred Kordelinin säätiö on tukenut
kirjan kirjoittamista.

Graafinen suunnittelu
Mirkka Tynkkynen

Piirroskuvitus
Henriikka Hintikka

Valokuvat
Jarmo Hietaranta

Kannen kuva
Pixabay

Kustantaja
BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-951-568-320-5

Toinen, uudistettu painos
jonka pohjana LIKE:n kustantama teos
ISBN 952-471-481-7

Omistan tämän kirjan poikani Jussin muistolle.

Kari-Iskä

SISÄLTÖ

Aluksi	7	Otos käsitteenä	57
Taustaa	8	Otostila	57
Terminologiasta ja lukutekniikasta	9	Ääniotos	60
		Äänen fysiologiaa	61
		Äänen asema elokuvakerronnassa	63
Otos ja montaasi	11		
Montaasin näkymätön voima	18	Kuvat ja pienet siirtymät	67
Ikonien todellisuus	22	Otostilan kuva	70
		Pienet siirtymät	71
Otos ja elliptinen kerronta	27	Muutokset ja kohteen liikkeet	74
		Kameran ja mikrofonin liikkeet	76
Rytmi ja otostila	33	Äänisiirtymät	83
Dynaaminen ja staattinen otostila	34	Taustasiirtymät	83
		Akustinen ajo	84
Ympäristö	37	Diegeettinen/ei-diegeettinen ääni	84
Luonnonympäristö	37	Ääniperspektiivi	86
Ihmisen rakentama ympäristö	38		
Ääniympäristö	38	Ääni otostilassa	89
Akustinen lavastus	40	Puhe	90
Plastinen tila	41	Tehosteet	92
Ääni plastisena tekijänä	45	Taustatehosteet eli äänipohjat	94
		Pistetehosteet	94
Kohde	47	Synkroni- eli foleytehosteet	95
Jatkuvuus	50	Erikoistehosteet	96
Kohteena ihminen	52	Hiljaisuus	96
Kohteen näkökulma	53	Musiikki	97
Objektiivinen kamera	53		
Subjektiivinen kamera	53		
Suoraan kameralle esiintyminen	55		

Rajaus 101

Rajaus ja plastinen sommittelu	108
Kuvakoot	113
Kuvakulmat	116
Äänen rajaus	120
Kuvarajauksen ulkopuolinen äänimaailma	123

Huomiopiste otostilassa 125

Liikepiste	125
Kasvot ja katseen suunta	127
Huomiopiste ja rytmi	127
Äänen huomiopiste	127

Valo ja valaistus 131

Valotustekniikka	133
Valaistuksen määrä	134
Valon suunta	135
Valo ja varjo	136

Väri 139

Yleissävy	140
Värisävyt	141
Värivastakohdat	143
Realistinen ja epärealistinen värien käyttö	145

Otoksen kesto 147

Otoksen kuvan kesto	150
Otoksen siirtymät ja kesto	151
Äänen vaikutus otoksen ja kuvan keston	153

Aika ja otostila 155

Metriinen aika	156
Elämyksellinen aika	156
Teoksen preesens	156
Eri aikarakenteita	158

Lopuksi 159

Tekijöiden esittely	160
Terminologiaa	162
Lähteet	165
Hyödyllistä luettavaa	166

ALUKSI

Pitkään vireillä ollut työ on nyt valmis. Haluan kiittää Erkki Kiveä, joka on tehnyt paljon käytännön työtä koko kirjasarjan hyväksi. Samalla hän on myös tukenut ja antanut uskoa vaikeina hetkinä. Samoin samaa aihealuetta käsitelleen Pro gradu-työni ohjaaja, TAIKin Matti Kuortti loi laajoja näköaloja ja avasi kannustavan ilmapiirin työskentelylleni.

Olen myös kiitollinen vaimolleni Marjolle, joka on jaksanut sitkeästi raivata kirjoitusrauhaa keskellä perhe-elämän arkea. Hän on seurannut tekstin valmistumista, ehdottanut korjauksia ja tarkistanut kieliasua.

Kiitän myös pientä Ruuti-tytärtämme, joka keskittyi kirjoittamaan omille papereilleen ja malttoi luopua melko vähin äänin halustaan olla tämän kirjasarjan päätekijä.

Taipalsaarella 24.10.2004

Kari Pirilä

Tapasin tämän kirjasarjan ykköskirjoittajan Kari Pirilän Puumalassa kesällä 2003 – ties monennenko kerran. Vaikka kotimme sijaitsevat reilun 200 kilometrin etäisyydellä toisistaan, väylämme sinisellä Saimaalla ovat kohdanneet usein, lähes kolmenkymmenen vuoden ajan.

Niinpä en Puumalassa epäröinyt hetkeäkään, kun Kari ehdotti yhteistyötä ”Elävä kuva – elävä ääni” -teossarjan merkeissä. Kari on hieno mies, sitkeä ja sinnikäs, joka vaikeitten, jopa traumaattisten elämänekemustensa jälkeen on taas noussut siivilleen.

Omien siipieni alle olen saanut nostetta ”kotimuusaltani”, tyttäreltäni Lauralta, jonka kasvua ja kehitystä pikkutytöstä nuoreksi naiseksi on ollut kirjanteon lomassa mieluista seurata.

Espoossa 26.10.2004

Erkki Kivi

Taustaa

Kirjoitimme 1980-luvun alussa työryhmänä Pirilä–Peltomaa–Kivi oppikirjan ”Elokuvailmaisun perusteet”. Kirja tuli tarpeeseen, ja se kului niin alan opiskelijoiden kuin harrastajienkin käsissä. Kirja käsitteli elokuvailmaisua suhteellisen teoreettisesti katkelmallisin teksti- ja kuvasarjanäyttein. Teos on nyt ajan myötä osin vanhentunut, ei niinkään asiasisältönsä vaan lähinnä painotustensa ja lähestymistapansa takia. Tarve uuden kirjan kirjoittamiseen oli ilmeinen.

Kädessäsi oleva *Otos*-teos on ensimmäinen kolmesta eri kirjasta muodostuvasta *Elävä kuva – elävä ääni* -teossarjasta, jonka osat ovat:

1. *Otos*
2. *Leikkaus*
3. *Teos*

Otos on oppikirja elävän kuvan ja elävän äänen ilmaisusta. Kirja keskittyy elokuvailmaisun peruselementtiin, otokseen, sen keskeisiin kerronnallisiin tekijöihin eli otoksen sisäisiin kuviin ja siirtymiin, rytmiin ja otostilan äänen ja kuvan yhteyteen, rajaukseen sekä elävän kuvan plastiseen sommitteluun.

Otos on kaiken kerronnan perusta. Se on solu, josta teokset syntyvät ja kasvavat. Elävän kuvan ja äänen otos ei ole mikä tahansa kuva tai ääni, vaan se on elokuvallisen ajattelun ja koko ääni- ja kuvailmaisun monipuolinen ja muuntuva perusta. Kuva- ja ääniotosten harkittu tallentaminen vaikuttaa ratkaisevasti elokuvateoksen lopulliseen ulkoasuun ja sisällölliseen rakenteeseen. Virheellisesti kuvattu otos ei leikatessa muuksi muutu.

Tämän kirjasarjan kantava ajatus on käsitellä elävän kuvan ja äänen kerrontaa ajan ulottuvuudessa. Puhutaan 2D- ja 3D-ilmaisusta eli kaksi- ja kolmiulotteisista taiteista. *Elävä kuva – elävä ääni* käsittelee myös 4D-ilmaisua, jossa neljäs ulottuvuus tarkoittaa ajan ulottuvuutta: elävästä kuvasta ja äänestä koostettu elokuva on aika-ulottuvuuteen sommiteltua taidetta.

Kirjasarjan keskeistä sisältöä ovat kuva- ja äänitoksen lisäksi kuvajoukkojen sommittelu, sarjakuva, kuva- ja äänitilan perusilmaisutekijät lineaarisessa ja fragmentaarissa kerrontaympäristössä sekä dramaturgiset kysymykset.

Elävää kuvaa käytetään perinteisen elokuvan ja television rinnalla myös uusissa yhteyksissä kuten multimedias- ja puhelin- ja tietotekniikkaverkoissa. Tarve elävän kuvan ja äänen ilmaisun ja kerronnan hallintaan on tämän vuoksi voimakkaasti kasvanut. Monikäyttöistä ja syvällistä kuva- ja äänikerronnan hallintaan pureutuvaa opetusmateriaalia ei juuri ole saatavilla, suomenkielisestä materiaalista puhumattakaan.

Vaikka alan koulutus on viime vuosina voimakkaasti laajentunut ja monipuolistunut, yleinen osaamisen taso on selkeästi madaltunut. Osaaminen saattaa jäädä laitetekniikassa ja ilmaisussa pelkästään alkeellisten maneerien ja vakioratkaisujen tasolle.

Otos on tarkoitettu lähinnä niille opiskelijoille, harrastajille ja liikkuvan kuvan ja äänen tekijöille, jotka työkseen tekevät lyhytelokuvia, televisio-ohjelmia tai fragmentteja ja inserttejä esimerkiksi multimediaan ja tietoverkkoihin. Myös pitkän elokuvan

tekijät voivat löytää kirjasta virikkeitä ja uusia näkökulmia työhönsä. Toivommekin, että tämä kirjasarja kuuluisi monikäyttöisenä yleisteoksena ja työkaluna tekemisen arkeen.

Terminologiasta ja lukutekniikasta

Kirjoittajien omasta koulutus- ja kokemustaustasta johtuen käyttöön valittu terminologia on vahvasti elokuva-painotteista. Mutta kuten *Taustaa*-kappaleen kontekstista käy ilmi, termeillä ”elävä kuva” ja ”elävä ääni” on teoksessa elokuvailmaisua huomattavasti laajempi viitekehys.

Teksti on tiheää, ja ajoittain moniselitteistä, lukijaltaan paneutuvaa keskittymistä vaativaa.

Asiayhteyteensä sidotut piirroskuvat sekä herätepohjaisesti valitut valokuvat tukevat osaltaan tekijöiden välittämää viestiä.

Viimeistäänkin tässä vaiheessa on syytä kiittää lämpimästi avustajiamme: Mirkka Tynkkystä, jonka vastuulla on ollut kirjan ulkoasu ja taitto, kuvituksesta vastannutta Henriikka Hintikkaa, valokuvaaja Jarmo Hietarantaa sekä Pekka Karjalaista, joka ystävällisesti tarkisti ääniosuuksia käsittelevät tekstit.

Lukemisen iloa!

OTOS

ELÄVÄ KUVA – ELÄVÄ ÄÄNI

Kari Pirilä & Erkki Kivi

Otos johdattaa lukijansa elävän kuvan ja äänen kiehtovaan maailmaan. Korkeatasoinen ja selkeästi kuvitettu elokuvan perusteos tarjoaa kokonaisvaltaisen kuvan elokuvan tekemisestä.

Kolmiosaisen kirjasarjan ensimmäinen osa keskittyy elokuvailmaisun peruselementtiin, otokseen. Sen keskeisiä aiheita ovat otoksen kerronnalliset tekijät eli otoksen sisäiset kuvat ja siirtymät, rytmi, otostilan äänen ja kuvan yhteys, rajausta sekä elävän kuvan plastinen sommittelu.

Kirja tarjoaa elokuvan ammattilaisille, harrastajille ja opiskelijoille tekemisen ja toteuttamisen vaihtoehtoja. Se avaa uusia näkymiä kaikille elokuvasta ja kuvailmaisusta kiinnostuneille ja antaa ajattelemisen virikkeitä niille, jotka haluavat kunnianhimoisesti kehittää itseään elävän kuvan ja äänen taitajina.

Kun ryhdytään tositoimiin, kun kamera ja nauhoitus käynnistyvät, ovat tekijän vahvimmat ja varhimmat valtiit luova intuitio ja selkäyttimeen sisäistynyt teoreettinen tieto.

ISBN 978-951-568-320-5

9 789515 683205